

Мариана ЙОВЕВСКА (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“)
Mariana YOVEVSKA (“St Cyril and St Methodius” University of Veliko Tarnovo,
Bulgaria)

РЕПУБЛИКАТА НА СЕДЕМТЕ ОСТРОВА – ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И КОНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНЕ (1798–1807 Г.)

THE SEPTINSULAR REPUBLIC – TERRITORY AND CONSTITUTIONALIZATION (1798–1807)

In the period from 1798 till 1807, when for the first time on the Balkans was introduced constitutional governance and existed the Septinsular Republic, several theoretical projects were made. The process of constitutionalization – the establishment of state governance according to the common laws and consistent with the human rights and freedom, was accomplished extremely extensively within the borders of the Ionian Islands. For a period of 8 incomplete years a total of five constitutional texts had been compiled, two of which were enforced, other two were not approved, i.e. rejected and one was not introduced, i.e. did not come into force.

The first Plan for transitory governance that came in force was introduced by Admiral F. F. Ushakov in 1799. It was followed by the Byzantine constitution that never came in force, compiled together by the Ottoman diplomacy and Greek representatives in Tsarigrad in 1800. The third constitutional text that also did not come in force dated from 1801. It was compiled by a transitory government, elected by the national assembly as a result of people’s dissatisfaction. It was a combination of the first and second constitution but it was more democratic than the first one. And the third constitutional text did not come in force on the insistence of Turkey. The fourth version was made by count G. F. Mochenigo, the Russian ambassador in Neapol – A. Y. Italinski, and the Greek representative S. Narantsi, and it came into force in 1803. The Constitution from 1805, which provided a strong central power and gave broad powers to the assembly, was not adopted because of the foreign policy of Alexander I (1777/1801–1815).

Keywords: constitutionalism, Septinsular Republic (1780–1807), Ionian Islands under the rule of Napoleon (1797–1798, 1807–1809), islands of Corfu, Kafalonia, Zakynthos, Lefkada, Ithaki, Paxi and Kythira, Jonian Senat, admiral F. F. Ushakov (1745–1817), admiral Andonis Maria Kapodistriya, the father of Joan Kapodistriya (1776–1831).

Републиката на седемте острова е тема, която присъства в много национални историографии от близо два века (Станиславская 1962: 502; Станиславская 1976: 368; Станиславская 1983: 304; Милосавлевић 1995: 18-21; Минаева 2010: 274; Достян 1986: 31-38). Тя е интерпретирана и в научната литература на български език от Кръстьо Манчев, Стойчо Грънчаров и други с желание преди всичко да се изяснят иновациите в управлението за периода 1799–1807 г. В последните 2012–2013 г. няколко руски учени отново се обърнаха към руското участие и руските заслуги при въвеждане на републиканското и конституционно управление на Йонийските острови, за да открият заслугите на руския административен потенциал в лицето на руския дипломатически представител в Цариград В. С. Томара (1740–1813 г.), граф Г. Д. Моцениго (1764–1839 г.), руския посланик в Неапол – А. Я. Италински (1743–1827 г.) и други (Андреева 2010: 79-84; Андреева 2011а: 64-70; Андреева 2011б: 122-133; Гинзбург 2012: 96-117). Проектът им „Место Конституции Ионических островов 1799 года в мировых и конституционных процессах“ (№11-23-1400а/Grе) по линията на международния науч-

но-изследователски проект РГНФ –КЕРИЕ 2011 г. с финансовата поддръжка на Руския държавен научен фонд, акцентира върху предложения от адмирал Ушаков (1745–1817 г.) План за временно управление в 1799 г. и неговия безспорен принос за демократизиране на конституционното управление.

Иновациите и факторите, които превръщат Йонийските острови от балканска и европейска периферия в център на модерно управление, най-често привличат вниманието на авторите с републиканските нововъведения, конституциите и режима на управление. Ако отново се обръщаме към темата за първата република, установена на Балканите, то е с цел да се уточни същността на конституционализирането ѝ, след като този термин е непознат тогава в балканските езици и не се използва в политическата и държавната практика както на Балканите, така и в Русия – инициаторката за нововъведенията (Йовевска 1999: 47-59). За първи път жителите на населените седем Йонийски острова живеят в условия, създадени от конституционен ред – т.е. имат самоуправление, основано на гласувана от избрани делегати конституция, разполагат със съдебна система, институции за управление и за приемане на закони. На практика те са едва ли не единствените, които преминават от един вид конституционно управление – френското, към друго, предложено от руската външна политика. Това открива възможността да се сравни френската конституционна практика с последвалото републиканско самоуправление, защото на практика Йонийските острови са присъединени към републиканска Франция и въведения там режим на управление. Същността на конституционното управление се разкрива с въвеждане на закони, гарантиращи правата не само на привилегированите слоеве, с прилагане на правото за участие в управлението на по-голям кръг от хора и с елиминиране на съсловните привилегии.

В повечето изследвания за Републиката на седемте острова отношението време, пространство, хора е в полза на времето и пространството и за сметка на хората. Проучено е стратегическото преимущество в разположението на островите за политиката на една или друга страна (Станиславская 1976: 19-24)¹, съпоставяни са 5-те конституции, изработени за 9-годишния период на съществуване и все по-слабо се представят хората, живели тук, с промените, настъпили с идването на руската ескадра на вицеадмирал Ф. Ф. Ушаков в 1798 г.

Френското управление от 1797 г. до 1798 г. започва с появата на френския флот край бреговете на о. Корфу на 28.06.1797 г. преди мирния договор в Кампо Формио, подписан на 17 октомври 1797 г. Островите, които преди са били управлявани от Венеция, са част от Първата френска република приблизително за година и половина. За това време тези територии са управлявани от генерал Жантили и обособяват три нови френски департамента – Итака, Медитерания (Керкира), Егейско море, в административната подялба от 110-те френски департамента.

Като новозавладени територии новите департаменти се адаптират към реформите, вече осъществени във Франция. В Париж с Декрет на Конвента от 15 март 1790 г. е отменена личната повинност и частично се ликвидира „триаж“ – правото за безвъзмездно отделяне на селското производство в полза на господаря – решение, изравняващо в известна степен гражданите по права. Окончателното му ликвидиране става с Декрет на Конвента от 1793 г.

Ограничаването на правата на аристокрацията се посреща добре по Йонийските острови. „Златната книга“ за отделните острови при венецианското управление съдържа имената на фамилиите, чиито представители могат да участват в управлението. Организира се демонстративно изгаряне на „златните книги“, регламентиращи кои фамилии могат да управляват венецианските владения. Така се показва унищожаване на привилегиите на островната аристокрация. Символично се засаждат „дървета на свободата“ по отделните острови, танцуват се хорá в подкрепа на идеята за равноправие между местното население и френските гарнизони, в които най-активни са градските богати жители.

Край бреговете на Йонийско море доплава руската ескадра на вицеадмирал Ф. Ф. Ушаков след приблизително 18 месеца, която отвоюва последователно островите Итака (25.10.1798 г.), Кефалония (9.12.1798 г.), Левкада (27.12.1798 г.), Корфу (20.02.1799 г.). Официалното подписване на договора между Франция и Русия става в Корфу на 3.03.1799 г. Френският историк Е. Родоканаки (1859–1934 г.), чиито дядо и баба са гръцки бежанци от о. Хиос, ще признае години по-късно: „Те, жителите на Занте, приветстват французите, защото биха искали да сменят господаря, което в никакъв случай не им пречи 20 дена по-късно да издигнат руското знаме и да викат „Да живее Павел I“ (Rodoćanachi 1899: 293)².

Същественото различие между двата конституционни режима е, че руското управление, за разлика от френското, търси у местното население съюзници срещу французите, като им предлага самоуправление. Това всъщност осигурява и характерния белег на конституционализма – суверенна институция, сформирана от избрани делегати, която да състави конституционния текст с вишегласие – явление ново за йонийското население. Както френското, така и руското управление се осъществява с конституции, като първата е френска, приета без участие на островното население, а второто – със собствена конституция, при това няколко.

Първият остров, който руската ескадра заема, е о. Цериго (Китира), разположен южно от полуостров Пелопонес. С подготовката за отвоюване на острова започват и усилията за установяване на контакт с местното население. С цел да бъде привлечено във военните действия срещу французите му се обещава въвеждане на самоуправление. На 24.09.1798 г. Ушаков изпраща инструкция до капитан-лейтенант А. А. Шостак – капитан на един от корабите в ескадрата, с такъв текст, че да осигури съдействие от бившите венециански поданици срещу разквартируваните по островите французи. В него той настоява за среща с трима-четирима от първенците, за да потвърди в писмен вид правата, които те ще поискат, съобразно с „наследените традиции и тяхното желание“ (Ушаков 1952: 114).

Освен тези инструкции вицеадмирал Ушаков, оглавяващ съюзния руско-турски флот, разполага и с две писма на Цариградския патриарх Григорий V Константинополски (1764/ 1797–1798, 1806–1808, 1818–1821/1721) до своя народ, които усилено разпространява (Станиславская 1976: 58). В тях от септември 1798 г. висшият православен духовник приканва островното население да прозре зад красивите слова „свобода, равенство, братство“ и да се съюзи с единоверците си от Русия. За да привлече

симпатиите на жителите на архипелага към съюзната руско-турска ескадра и да премахне подозренията им към пристигналите турски кораби в името на борбата срещу богоотстъпниците-французи, патриархът гарантира на своите сънародници, че сами ще избират как да се управляват.

След овладяването на острова вицеадмирал Ушаков отново се обръща към жителите на о. Цериго да излъчат от техните среди трима високопоставени господа, които да защитават законите и административно да ги ръководят, да разполагат с правото да издават паспорти, да слагат печатите, които са ползвали и до тогава (Ушаков, 1952: 118-119). Заявено е, че населението свободно може да избира и променя лицата определени за „върховни управляващи“. Ф. Ф. Ушаков уточнява, че тези правила са до подписване на мирен договор между Русия и Франция, след което ще се въведат установените от новия договор. Подсказва, че по-благоприятните условия за о. Цериго ще са резултат от съвместните военни действия на населението с руско-турската ескадра срещу французите, както и за жителите на всички останали острови (Ушаков 1952: 166, 168, 178–179). Акцентува върху самоуправлението на местното население, разяснява че флагът им, доказателството за техния суверенитет, ще се уточни след подписването на договора. Руският император потвърждава тази политика с указ от 25.09.1789 г., разрешаващ на руска служба да се наемат гърци от островите, включително и във военния флот (Ушаков 1952: 115).

Последният остров, който адмирал Ушаков завзема от французите след двудневни сражения, е о. Корфу. След овладяването на по-малкия о. Видо от руснаците и подкрепящите ги местни отряди, френският гарнизон след двудневна блокада се предава. На 20.02.1799 г. на кораба „Св. Павел“ вицеадмирал Ф. Ф. Ушаков, капитан Кади-бей, генералният комисар на Директорията във Франция Дюбоа и дивизионен генерал Шабо прекратяват военните действия. Обединената руско-турска ескадра трябва да транспортира близо трите хиляди пленници до Тулон, а те на свой ред се задължават да не участват във военни действия в следващите 18 месеца.

Периодът на руското покровителство за Йонийските острови е разделен на два периода 1798–1800 г. и 1802–1807 г. (Станиславская 1976: 21). От гледна точка на конституционализма и самоуправлението това всъщност е един непрекъснат процес за населението на седемте острова. Ако при френското управление островното население живее в условията на френския републикански конституционализъм до 1798 г., с идването на Ушаков то пристъпва към изграждането на собствен, локален конституционализъм, който след 1800 г. разполага с първата си приета конституция.

Интересно е, че точно император Александър I (1801–1825 г.) пише до Г. Д. Мочениго (1764–1839 г.) – руски дипломатически представител в Републиката на седемте острова в писмо от 28 февруари 1802 г., че островите разполагат с конституция от 1798 г. Там е записано: „Доколкото конституцията от 1798 г. и приетата в замяна нова конституция“ от 1801 г. (Внешняя политика 1960: 182, 183). Вероятно се има предвид, че основните правила от приетата в 1800 г. първа конституция са били предвидени, когато руско-турската ескадра воюва в Йонийския архипелаг. В същият текст императорът уточнява, че „островите малко по-късно получават конституция“, което идва да

подскаже, че прави разлика между конституционно управление и приета конституция (Внешняя политика 1960: 182). Всъщност Планът, който се приема на 16–18 май 1799 г. за устройството на островната държава и който е легитимиран за първата републиканска Конституция на Балканите, съответства на предложенията, направени от Ушаков и патриарха (Ушаков 1952: 520-526).

Още с подписаната руско-турска конвенция на 23 декември 1798 г. (3 януари 1799 г.) в Цариград се потвърждава въвеждането на самостоятелно управление според руските предложения. В Записка на В. П. Кочубей от 18 (30) декември 1801 г., вече като член на Непременния съвет, до Александър I той отчита руските заслуги за политическите нововъведения: “1) уважението, че ние първи изобретихме за тях настоящето им политическо битие и 2) че никой друг не се зае да го изпълни“ преди влизането в сила на Конституцията от 1801 г. (Внешняя политика 1960: 157). За съжаление запазените прокламации на обединеното руско-турско командване са без дата, но тяхната употреба е наложителна в периода между 23.12.1798 г. и 20.02.1799 г., което ги датира в същия период (Станиславская 1976: 58). С тях се потвърждава руската готовност за обособяване на самостоятелна държава на Йонийския архипелаг, проектите за административната ѝ структура и за функциониращи административни, съдебни и военни процедури на управление.

Преди близо 40 години Августа Станиславская потвърди, че политиката за приобщаване на йонийските гърци към руските военни действия, както в руско-турските войни от 1768–1774 г., от 1787–1791 г., така и в последната, е свързана с обръщения към местните жители. Този път прокламациите на обединеното командване призовават за „установяването на такова управление, което да съответства на желанието на йонийския народ – за получаване непосредствено на свобода, състояща се в лична безопасност и собствено управление, което с тяхно съгласие да се положи на сигурни основи“ (Станиславская 1976: 58).

В известен смисъл конституционното управление на французите в бившите венециански владения по островите и материка преминава в ново конституционно управление, което, въпреки че е под руски патронаж, всъщност установява самоуправление, което се стреми към бързо приемане на собствена конституция. Заповед на Ф. Ф. Ушаков и турския адмирал Кадир бей провъзгласява на 4.04.1799 г. независимата държава под общия протекторат на Русия и Османската империя. Създава се временно правителство, прехвърля се цялата власт върху Сената и се свикват представители от седемте острова, които да избират длъжностни лица (Русский архив 1902: 244-245). Сигурността и дейността на новата администрация се предоставя като задължение на капитан-лейтенант А. Н. Тизенхаузен. Тези събития предизвикват неописуем възторг, във всички църкви се отслужват молебени, устройват се тържества, издигат се икони и хоругви. След конвенцията, подписана на 21 март 1800 г. между султан Селим III (1761–1808 г.) и руския император Павел I (1754/1796–1801 г.), формата на управление е републиканска и се включва в наименованието „Република на седемте острова“, срещу задължението да плаща на Турция на три години данък в размер на 750 000 пиастъра (Внешняя политика 1960: 704-706).

Устройството на Републиката на седемте острова се свързва с модела, заимстван от Рагуза, града-република, днес познат като Дубровник, защото в повечето архивни документи става дума за Рагуза (Внешняя политика 1960: 704). Всъщност Йонийските острови до френското завоевание са управлявани според принципите на аристократичната република, града-държава Венеция. Както Венеция, така и Рагуза са градове-републики. На практика усилията на Ушаков са в посока за изглаждане на различията в местната социална стратиграфия след френските революционни преобразования. Той възстановява съсловния ред, защитава нотабилите, ориентирани се към руската политика (Станиславская 1976: 62-65). Руската политика цели доближаване на интересите на отхвърлените провенециански, аристократични среди с проспериралите профренски слоеве от градовете и селата. Без да създава напрежение руското военно командване въвежда конституционно самоуправление, предоставящо възможности за аристократичните фамилии, за проруски изявило то се население, което оказва съществена подкрепа във военните действия на един или друг остров, но не предвижда наказания и преследвания за профренските градски и селски жители (Станиславская 1976: 62-65). На островите се прилагат и възстановяват познатите венециански модели на управление и не всичко се заимства от Рагуза, въпреки че така се твърди. Избягването на Венеция и упоменаването на Рагуза в Руско-турската конвенция, а и във всички останали документи от епохата, произтича от основен принцип в дипломатията – да не се споменава несъществуваща държава. След като Венеция не съществува като държава, всяко нейно упоменаване е грешка. Руската политика няма за цел да възстановява Венеция и следователно нейното име е ненужно, дори ще се окаже гаф за дипломатически гаф. Това са принципи, спазвани от руската дипломатия.

Започналият кариерата си в *Коллегия иностранных дел* Василий Ст. Томара (1740–1818 г.) в руско-турските войни 1768–1774 г. е фактически руски представител във Венеция. Назначен за руски дипломатически представител в Цариград, за да привлече Турция в антифренска коалиция през май 1797 г. той е писмено инструктиран от император Павел I на 14 октомври 1797 г. да не установява никакви връзки с венециански дипломати и да не споменава Венеция, след като тя не съществува вече като независима държава (Русский архив 1817: 92).

Проектът на адмирал Ф. Ф. Ушаков за конституция, приет на делегатско събрание на жителите от островите, легитимира първото за Балканите самостоятелно конституционно управление в Републиката на седемте йонийски острова (Ушаков 1952: 520-526). Всъщност това е първата конституция, приета на 16-18 май 1799 г., която възстановява част от практиката на т. нар. „аристократично управление“, прилагана във Венеция и в Рагуза. По островите се възстановяват Управляващите съвети и те започват дейността си в състав с по един представител от всяка благородническа фамилия, който е навършил 24 години. Сега вече в тези съвети трябва да влязат и гражданите от втори клас, които са всъщност богато занаятчийско и градско население, които са с нов ранг. Те трябва да разполагат с висок доход – годишно от 100 „корфски червонци“, и също така да бъдат от християнски фамилии, които се държат „благочинно“, т.е. благоприятно за руското управление.

По същия начин ще се конституира и Сенатът, който се явява общо за всички острови управление със седалище град Корфу, включвайки представители на отделните острови. Правителството на страната ще решава с болшинство политически, военни и икономически въпроси. През 1803 г. италианският език се заменя с гръцки, при това с разговорния гръцки език, наложил се в комуникацията между руските представители в лицето на преводачите-гърци на руска служба.

За гражданските и криминалните случаи се учредяват съдебни институции, за които могат да се кандидатират всички. Ще се избират съдии по равен брой от двата разряда по островите, където има богато гражданство. Избраните, ако разполагат с чист годишен доход 180 червонци и дори да живеят в предградия или села, ще бъдат записани в „златната книга“ без заплащане. За да се определи кои семейства от втори разред ще получат правата за участие в изборния процес и кои ще получат пасивно право на избор, се създава комисия, в която участват равен брой представители от двата разряда.

Явен е стремежът към постигане на консолидация в обществото, като се разширява участието в Големия съвет на по-широки кръгове от населението. Освен нотабилите ще бъдат негови членове и богати граждани с висок финансов и възрастов ценз. Към пожизненото дворянство със съответните политически права са причислени и заслужилите в областта на науката и изкуствата. Създават се въоръжени сили, наброяващи няколко стотин човека. Съдопроизводството се осъществява на разговорния език – димотики. Постига се в институционалната административна система и самостоятелна съдебната система почти извън изпълнителната власт. Изградена е обща за страната съдебна система по островите с разнообразни степени и форми.

Гражданите на Републиката на седемте острова могат необезпокоявани да плават по всички морета със свой собствен флаг. На флага на Републиката на седемте острова на син фон е изобразен крилат лъв с ореол около главата. В дясната си лапа той държи евангелие и седем пики, обвити с лента, на която е изписана 1800 г. – годината на създаването на страната. Предвиждало се е и изображение на същата година по Хиджра, на обратната страна лентата, но неофициално този елемент се изоставя. Флагът напомня на Венеция с изображението на крилатия лъв на св. Марко, покровителя на Венеция.

Двама руски дипломатически представители са аташирани към Републиката на седемте острова – Матвей Яковлевич Минчаки (1782–1852 г.), който е от гръцки произход, за периода 1800–1802 г. След него веднага идва руският дипломат от венециански произход Георгий Дмитриевич Моцениго (1764–1839 г.), за да остане до края – 08.08.1807 г. За първи президент е избран Спиридон Георгиос Теотокис (1744–1803 г.), който при френското управление на генерал Жантили оглавява Правителството. Спиридон Георгиос Теотокис е политик и историк от о. Корфу, който на 20 февруари 1799 г. става и първият президент на страната – пост, който заема до 1803 г. След него за президент на Сената е избран Комутос Комис за периода 1803–1807 г.

Процесът на конституиране – създаване на конституционен текст, институционална система за осъществяване на държавно управление, което да създава, осъщест-

вява и контролира по съдебен път общовалидни за всички закони, се осъществява. Руският протекторат и действащото самоуправление на Йонийските острови са съобразени с човешките свободи и права. Първият президент на Сената, назначен от Ф. Ф. Ушаков, е венецианецът граф Анджело д'Орио. Бившият командващ военния флот на Венеция няма произхода на местните аристократи. Той оглавява делегацията, която заминава за Санкт Петербург, за да получи одобрението на руския император Павел за Йонийската конституция в 1799 г. По същото време с друга делегация за Цариград при турския султан Селим III трябва да замине Анджело д'Орио граф Андонис-Мария Каподистрия. Всъщност той отстъпва възможността на своя син Йоан Каподистрия (1776–1831 г.), който с тази мисия, въпреки лекарското си образование, започва дейността си като дипломат. След изтеглянето на руските войски той работи за Александър I в руското външно министерство, участва в работата на Виенския конгрес, става зам.външен министър и отговаря за Източния департамент. Й. Каподистрия завършва живота си работейки за създаването на гръцката държава след въстанието в 1821 г., когато като Кивернетис е убит в 1831 г.

Конституцията за Йонийските острови, независимо от следваната процедура по нейното приемане, осъществява твърде променливо конституционално управление. За срок от приблизително девет години се създават общо пет текста на конституции, от които се прилагат два, други два са неприети, т.е. отхвърлени и един не се въвежда, не може да влезе в сила. Първата конституция всъщност е влезият в сила План за временно управление на адмирал Ф. Ф. Ушаков от май 1799 г. Последвана е от невлязлата в сила Византийска (венецианска) или Константинополска конституция, разработена съвместно от османската дипломатия и гръцките представители в Цариград през 1800 г. Третият конституционен текст, който също не влиза в сила, е от 1801 г., изработен от временно правителство на островите, излъчено от събрание на народни представители, сформирани в резултат от народното недоволство. Той в известен смисъл е среден вариант от първата и втората конституция, като се доближава повече до първата, но също не влиза в сила поради турската опозиция. Четвъртият вариант на конституция е изработен от граф Г. Д. Моцениго (1764–1839 г.), от руския посланик в Неапол А. Я. Италински и гръцкия представител С. Наранжи, за да влезе в сила от 1803 г. Конституцията от 1805 г., която осигурява силна централна власт и предоставя широки правомощия на Сената, се явява пета по ред. Тя остава невъведена поради усложнената международна обстановка и външната политика на Александър I (1777/1801–1815 г.), който не я ратифицира.

Руската политика за баланс запазва напрежението в гръцкото общество и по същество не премахва вече създадените политически и социални различия, но разкрива миротворчески талант и дипломатическа инициатива на Ф. Ф. Ушаков. С тези мотиви е канонизиран за светец на украинската църква през 2000 г., защото се явява защитник на най-висшето човешко право на живот за всички, а и спазва равнопоставеност за всички нации и страни във военния конфликт. Балансираните решения осигуряват приемственост в системата на местните островни органи и централното самоуправление.

БЕЛЕЖКИ

¹ Като се изброят най-близките до събитията автори като руският консул в Йонийската република Г. Д. Моцениго (1764–1839 г.), Xavier Scrofani (1756–1835 г.), лекар и пътешественик, Henry Holland (1788–1873 г.), ирландският пътешественик и художник Edward Dodwell (1767–1832 г.), журналистът и историкът Павел Петрович Свиньин (1787–1839 г.), морският офицер Владимир Богданович Броневский (1784–1835 г.), адмирал Дмитрий Николаевич Сенин (1763–1831 г.), френският генерален консул в Солун през 1794 г. Louis-Aiguste Féris, Félix. De Beaujour (1765–1836 г.), тогавашният руски външен министър Адам Йежи Чарториски (1770–1861 г.), които вече са посочени като цитирани от А. Станиславская, и се продължи с другите автори, които са по-близко до нашето съвремие и които се цитират в статията.

² Превод от френски език Светла Глушкова.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Внешняя политика 1960: Внешняя политика России XIX и начала XX века. Документы Российского министерства иностранных дел. Серия первая 1801–18015. Том первый, март 1801– апрель 1804 г. Москва: Государственное издательство Политической литературы.

Русский архив 1917: Русский архив 1917, кн. 2-3, с. 92. Инструкция от император Павел I от 14 октомври 1797 г.

Русский архив 1902: Русский архив 1902, кн. 2, 244-245. К историю черноморского флота, Д. М. Афанасиева.

Ушаков 1952: Ушаков Ф. Ф. Материалы для истории русского флота. Русские флотоводцы. Главное Архивное управление. Центральный государственный Архив Военно-морского флота. Институт Истории Академии Наук СССР. Военно-морское издательство Союза СССР, Москва.

Андреева 2010: Андреева Г. Н. Место Ионической Конституции 1799 г. в мировых конституционных процессах: постановка проблемы. – В: Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. М.: ИЗИСП, 2010, № 3 (22), 79-84.

Андреева 2011а: Андреева Г. Н. Дубровницкая (Рагузская) республика как образец для создания полунезависимого греческого государства в конце XVIII – начале XIX веков: к вопросу об источниках Ионической конституции 1799 г. – Реформы и право. 2011, № 2, 64-70.

Андреева 2011б: Андреева Г. Н. Ионическая конституция 1799 г. и другие конституции XVIII в.: компаративистский анализ. – В: Правоведение. С.-Пб.: Изд-во С.-Петербур. унив-та, № 2, 122-133.

Гинзбург 2012: Гинзбург Ю. В. Василий Степанович Томара и Конституция Ионических островов 1799 года. – Публично-правовые исследования, 2012, № 3, 96-117.

Достян 1986: Достян, И. Ст., К. И. Логачов. Греческие земли в конце XVIII – начале XIX в. Ионическая республика. – В: Формирование национальных независимых государств на Балканах (конец XVIII – 70-е годы XIX в.). Москва: „Наука“.

Йовевска 1999: Йовевска М. Републиката като форма на управление в новата история на Балканите. Дни на науката, 99. Великотърновски клон на Съюза на учените в България. Велико Търново, 47-50.

Милосавлевић 1995: Милосавлевић, П. Јонска република. Република седаму јединенах острва 1799–1807. Београд: „Просвета“.

Минаева 2010: Минаева, Н. Потаенны конституции России. Москва: „Посев“.

Станиславская 1962: Станиславская А. М. Русско-английские отношения и проблемы Средиземноморья 1798–1807. Москва: Изд Академии наук СССР.

Станиславская 1976: Станиславская А. М. Россия и Греция в конце XVIII – нач. XIX вв. Политика России в Ионической республике. 1798–1807 г., Москва.

Станиславская 1983: Станиславская А. М. Политическая деятельность Ф. Ф. Ушакова в Греции, 1798–1800 гг. Москва: „Наука“.

Rodočanachi 1899: Rodočanachi, E. Bonaparte et les îles Ioniennes: un épisode des conquêtes de la République et du Premier Empire (1797–1816). Paris, 293. – <<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k124788q/f219.image.hl.langFR>>.